

WPROWADZENIE

W fazie postindustrialnej rozwoju cywilizacyjnego i stopniowego przechodzenia do fazy społeczeństwa informacyjnego rośnie rola sektora usług jako rozwijającej się bazy ekonomicznej rozwoju układów przestrzennych. W tych warunkach podmioty gospodarcze reprezentujące poszczególne działy tego sektora mają różne znaczenie i możliwości rozwoju w układach przestrzennych.

W wielu krajach i regionach ważną rolę w bazie ekonomicznej odgrywa turystyka, która traktowana jest w nowych koncepcjach ekonomicznych jako ważna część rynku, wymagająca tworzenia coraz to bardziej atrakcyjnych produktów (M. Żemła). Interesujące przykłady jej wpływu na wzrost gospodarczy wybranych regionów wskazują prace podejmujące problematykę dynamicznego rozwoju turystyki kulturowej w Korei Południowej (M. Bajgier-Kowalska, M. Tracz, K. Wałach) oraz aktywności turystycznej chicagowskiej Polonii (K. Ziółkowska-Weiss). Z punktu widzenia potrzeb społecznych ważnym zagadnieniem staje się udostępnienie przestrzeni dla celów turystycznych osobom niepełnosprawnym, co przedstawiono na przykładzie Krakowa (M. Popiel).

W światowym procesie rozwoju społeczno-gospodarczego szczególnie ważną rolę odgrywa przemysł samochodowy, który wykazuje silne tendencje do ciągłej modernizacji i cechuje się wysoką innowacyjnością, mającą na celu podniesienie efektywności technologii produkcji oraz zastosowanie nowych źródeł napędu. Do tej problematyki nawiązuje analiza rynku samochodowego w Polsce prowadząca do identyfikacji czynników, które mogą wpływać na wielkość popytu na nowe samochody oraz określenie ich roli za pomocą modeli ekonometrycznych (T. Strykiewicz, R. Kudłak, J. Gadziński, B. Kołsut, W. Dyba, W. Kisiała). Samochód traktowany jest tu jako ważny środek pozwalający na szybkie przemieszczanie się osób, uniezależniający ich od środków transportu publicznego, które nie zawsze nawiązują do regionalnych i lokalnych potrzeb przewozowych, a w przypadku transportu szynowego mają pewne ograniczenia. W europejskim transporcie kolejowym taką poważną barierą w przemieszczaniu towarów jest różna szerokość torów (T. Bocheński). Wymaga to podejmowania dodatkowych prac przeładunkowych, które umożliwiają węzły rozwijane w rejonach przeładunkowych. Do tej problematyki nawiązuje także praca dotycząca tworzenia łańcucha logistycznego integrującego różne środki i węzły transportu na przykładzie funkcjonowania terminali intermodalnych w województwie wielkopolskim (M. Beim, B. Mazur, A. Soczówka, R. Zajdler).

Procesy internacjonalizacji produkcji przemysłowej i usług stwarzają określone możliwości prowadzenia działalności usługowej w miejscach dysponujących odpowiednimi zasobami pracy, dobrą dostępnością komunikacyjną oraz podażą nowoczesnej powierzchni biurowej. Przykładem tego jest Gdynia, w której powstało wiele podmiotów gospodarczych zajmujących się usługami dla biznesu dla podmiotów zagranicznych oraz krajowych, zwłaszcza związanych z gospodarką morską (M. Tarkowski). Do tych

ogólnych tendencji przemian nawiązują także procesy rozwoju wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, powiązanych najczęściej z inwestycjami korporacji międzynarodowych i zlokalizowanych w miejscach potencjalnie chłonnego rynku. Przykładem tego są krakowskie centra handlowe, których klienci cechują się zróżnicowanymi zachowaniami i preferencjami (A.I. Szymańska, M. Płaziak). Brak stabilności w zakresie źródeł zasilania finansowego gospodarstw domowych oraz rozwinięta działalność kredytowa przyczyniają się do nadmiernego zadłużenia klientów, które prowadzi do upadłości konsumenckiej (P. Nowak).

W gospodarce przestrzennej ważną rolę odgrywają informacje dotyczące wartości badanych cech społeczno-gospodarczych i działalności podmiotów gospodarczych w układach lokalnych i regionalnych. Wobec ograniczeń statystyki publicznej w tym zakresie funkcję tę uzupełniają regionalne obserwatoria terytorialne, których zadaniem jest zbieranie, wstępne przetwarzanie i udostępnianie danych zainteresowanym osobom i instytucjom (B. Stelmach-Fita, M.P. Pękalska, P. Bartoszczuk). Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa infrastruktura cyfrowa, służąca gromadzeniu i pozyskiwaniu zestandaryzowanych danych dotyczących zagospodarowania przestrzennego (B. Stelmach-Fita).

Tom kończą prace poświęcone wyborowi usług edukacyjnych na poziomie wyższym (D. Piróg), roli kluczowych kompetencji w komunikacji w strukturach przedsiębiorstw oraz współpracy między nimi (J. Żukowska), systemowi podatkowemu w Polsce, którego złożoność i skomplikowanie stanowi jedną z barier rozwoju działalności gospodarczej (J. Pach) oraz problematyce sektorowej struktury gospodarki krajów europejskich w wyobrażeniach mieszkańców (T. Padło).

Zaprezentowane prace podkreślają dużą różnorodność działalności sektora usługowego, które w istotny sposób wpływają na funkcjonowanie i rozwój gospodarek układów regionalnych i lokalnych. Należy wnosić, że wraz z postępującym procesem wzrostu gospodarczego nadal rozwijane będą działy tego sektora oraz pojawiać się będą nowe typy usług, które staną się przedmiotem zainteresowania geografów ekonomicznych.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał